

Italia e Slovenia fra passato presente e futuro. Ur. Luciano Monzali, Massimo Bucarelli. Roma : Edizioni Studium, 2009. 240 strani.

Knjiga o Italiji in Sloveniji med preteklostjo, sedanjostjo in bodočnostjo je izšla v Rimu, pri njenem izidu pa je imela poglobljen delež univerza v Bariju. Slovenskemu prostoru se je knjiga približala pomladi leta 2010, ko sta jo njena urednika Luciano Monzali, profesor univerze v Bariju in Massimo Bucarelli, profesor rimske univerze *La Sapienza*, predstavila italijanskemu občinstvu v Gorici in Trstu. Knjiga je zasnovana kot zbornik, v katerem se poleg političnozgodovinskih objavljene tudi teme, povezane predvsem z gospodarsko problematiko italijansko-slovenskega sodelovanja. Poleg urednikov so avtorji teh objav Anna Milo, Olinto Mileta Mattiuz, Alessandro Duce, Giulio Cainelli, Paola Papa e Luca Zamparini. Med navedenimi je, vsaj med slovenskimi zgodovinarji, najbolj poznana Anna Milo, ki je prispevala komentar k v zborniku objavljenem poročilu italijanskih in slovenskih zgodovinarjev iz leta 2000. Objava tega poročila naj bi še bolj potrdila namen izdajateljev knjige, da želijo italijansko javnost seznaniti s Slovenijo in Slovenci, ker da je ta država s svojim prebivalstvom le malo navzoča v kolektivni zavesti in v italijanskem javnem mnenju in da so Italijanom narodi, ki živijo vzhodno od Trsta, skoraj neznani. Taka, odločno napisana trditev, seveda le deloma ustreza dejstvu, saj poleg drugega del Slovencev že od leta 1866 oziroma leta 1918 (1921) živi v Italiji. Tako imenovana Ljubljanska pokrajina pa je bila v letih 1941 do 1943 del italijanske države.

Dobronamernost knjige se preoblikuje v dvom že v uvodnem besedilu urednika Luciana Monzalija, ki pa sicer zatrdi, da prijateljstva ne more ogroziti različnost pogledov na zgodovino in na lastno istovetnost. Zaustavili se bomo predvsem pri tem prispevku, ki nazorno kaže, kako italijanska stran še danes ne zmore razumeti slovenskega političnega gibanja od leta 1848 dalje. Julijska krajina je še vedno ozemlje, ki naj bi bilo italijansko ne oziraje se, da je bilo to slovensko prebivalstvo v večini. Tako meni Monzali, da je vprašljiva preprostost trditve nekaterih slovenskih zgodovinarjev, kako da je zunanja politika Italije stalno sovražna do Slovencev. Tak strah pa so po njegovem poznali tudi slovenski narodnjaki še v času, ko se je rojevala slovenska nacionalna politika. Po mnenju avtorja sta diskusije vredni tudi trditev mnogih Slovencev o pozitivni izkušnji Titovega komunizma in teza o defenzivnem nacionalizmu Slovencev, saj dogodki na Koroškem, po prvi svetovni vojni in v Julijski krajini po drugi svetovni vojni, dajejo drugačno podobo, agresivnost. Velja pa tudi opozoriti na avtorjevo trditev, da so osimski

sporazumi leta 1975 dokončno zadušili ekspanzionistične ambicije, ko so bile pri zvezi slovenskih komunistov in pri skrajni italijanski desnici. Tako povezovanje je na moč hipotetično in daleč od resničnosti. Tako je Monzali zapisal: *»Če so imeli narodnostni boji v habsburški monarhiji značaj legalnega in miroljubnega dejanja ter so se najbolj kazali v predvolilnih rivalstvih ter v parlamentarnem življenju, je kasneje prevladal italijanski fašizem, avtoritarni jugoslovanski nacionalizem in titoistični komunizem. Desetletja se je tako rojevalo in širilo nasilje, kar je imelo dramatične posledice v življenju julijskih Italijanov in Slovencev.«* Toda prav titoistični komunizem, odgovarjamo na tako trditev, je prispeval k novi slovenski zahodni meji od septembra 1947 dalje. Določanje meja med Italijo in Jugoslavijo/Slovenijo naj ne bi bilo rezultat, kot piše Monzali, samoodločbe ljudstva pač pa posledica vojne.

Med uporabljenimi literaturo pri pisanju članka navaja pisec tudi italijanske prevode del štirih drugih slovenskih zgodovinarjev (Pirjevec, Kacin Wohinz, Marušič, Verginella). Do svojih sodb se avtor članka v resnici ni dokopal tako, da bi se poglobil v objave slovenskih piscev. Očitno je, da se tudi ni dovolj poglobil v že omenjeno poročilo zgodovinarjev, a je vendar v zaključku svojega članka zapisal: *»Pomemben korak za to, da bi ustvarili resnično prijateljstvo in bolj učinkovito sodelovanje je prav to, da bi se bolje poznali in da bi se odprto in dialektično srečevali pri reševanju različnih pogledov, z voljo, da bi, če je mogoče kompromisno dobili sintezo, koristno za obe strani.«* Taka sinteza je bila opravljena z že omenjenim poročilom slovenskih in italijanskih zgodovinarjev, žal pa, da ni dosegla tisto, kar bi morala doseči. Poročilo že deset let čaka, da ga na ustrezen način objavi tudi italijanska vlada, ki je bila njegov sonaročnik.

V problematiko družbenoekonomske vsebine knjige se ta zapis ne spušča. Na predstavitvi knjige (21. april 2010) v Gorici je njen sourednik Monzali povedal, da naj bi bila knjiga tudi napotilo, kako vzpostaviti gospodarsko sodelovanje in tako še bolj odpreti italijanski prostor svojemu sosedu. Ta proces se kajpak že desetletja odvija. Če pa se za napotilom skriva gospodarski ekspanzionizem močnejšega sosedu, pa postane želja po utrjevanju prijateljstva neiskrena. Vredno je še omeniti, da se je raziskovanja italijansko-slovenskih odnosov lotila univerza v Bariju, v mestu, ki je daleč ozemelj, kjer poteka narodnostna in državna meja med Italijani in Slovenci.

Branko Marušič